

УДК 378.147+614.253.4

DOI: 10.21802/2304-7437-2019-6(58)-73-79

ДИСТАНЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ, ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ПІДГОТОВКИ

**І. Г. Купновицька, В. І. Клименко, І. П. Фітковська,
С. М. Калугіна, Р. І. Белегай, О. І. Данилюк, М. П. Вівчаренко**
*Івано-Франківський національний медичний університет;
вул. Галицька 2, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018*

Розвиток сучасної системи електронного навчання сприяє активному впровадженню дистанційної освіти. Організація змішаної форми навчання на кафедрі клінічної фармакології й фармакотерапії передбачає здобуття освіти під час сесії та використання дистанційних методів навчання у міжсесійний період. Інформаційно-технологічна система дистанційної форми навчання забезпечується персональними комп'ютерами, відео- та аудіотехнікою. На веб-сайті кафедри представлений комплекс навчально-методичних матеріалів, що включають навчальні плани, робочі програми, конспекти лекцій, тестові завдання, ситуаційні задачі, контрольні та курсові роботи. Дистанційне навчання доповнюється новими навчальними матеріалами: веб-лекції, електронні навчальні підручники і посібники. Лекції читають викладачі кафедри у формі відео-конференцій і вебінарів. Консультації проводяться викладачами кафедри в режимі on-line кожного тижня у визначений час згідно графіка. На веб-сайті кафедри представлені методики виконання практичних навиків, відеосюжети невідкладних станів з патології внутрішніх органів, демонструються набори лікарських препаратів для семи видів аптечок першої допомоги, з метою вдосконалення знань і навичок студентів та для успішної здачі практичної частини державної атестації випускників з дисципліни «клінічна фармація».

Ключові слова: *дистанційна форма освіти, електронне навчання, кафедра клінічної фармакології і фармакотерапії, студентський науковий гурток.*

У сучасних умовах реформування вищої освіти в Україні, реалізації вимог Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, формування нових стандартів зі спеціальностей, зорієнтованих на вітчизняний та європейський ринок праці, актуальною залишається проблема якості професійної освіти. Поширення комп'ютерних мережних технологій у навчальний процес сприяє розвитку сучасної системи дистанційної освіти, електронного і мобільного навчання, які застосовуються для змішаної форми освіти [1, 4].

Змішана форма навчання – це інтеграція здобуття освіти в групі, самостійна позааудиторна робота студентів, яка здійснюється як в аудиторіях, так і в режимі on-line. Змішана форма навчання включає традиційні технології з дистанційним поданням матеріалу [8, 10]. Особливо актуальним є застосування змішаної форми навчання студентами заочної форми. Перевагами такої форми навчання є врахування індивідуальних особливостей студентів сприймати інформацію, постійний доступ до навчальних матеріалів, гнучкий графік консультацій, комплексне програмне забезпечення, застосування провідних освітніх технологій з метою якісного засвоєння тем [5, 7].

Під час змішаної форми навчання здійснюється поєднання самостійної позааудиторної і аудиторної роботи студентів. Кожний студент має можливість навчатися у зручний час з використанням електронних навчальних матеріалів, повторювати й узагальнювати навчальний матеріал. Після завершення самостійного навчання студент може отримати додаткову інформацію у викладача шляхом індивідуальної консультації у режимі on-line [2, 3].

Дистанційне навчання передбачає постійний моніторинг і оперативне оновлення електронних освітніх ресурсів, редагування навчальних матеріалів з метою підвищення їхньої якості. Розробка дистанційної освіти є доцільним компонентом навчання в умовах сучасного розвитку інформаційних технологій. Дистанційна освіта сприяє інтенсифікації та оптимізації навчального процесу, економії часу викладача, а також підвищує мотивацію здобувачів вищої освіти, забезпечує індивідуальний підхід до навчання та контроль навчальних досягнень студентів. Використання дистанційного навчання дає змогу надавати освітні послуги особам без відриву від основного виду діяльності із залученням студента до самостійної роботи, активізувати когнітивні процеси, реалізувати пошукову діяльність [6, 9].

Метою підвищення мотивації до вивчення дисциплін на кафедрі клінічної фармакології і фармакотерапії Івано-Франківського національного медичного університету є впровадження дистанційної форми навчання.

На кафедрі клінічної фармакології і фармакотерапії змішана форма освіти представлена комбінацією традиційних методів навчання під час сесії та дистанційної подачі матеріалу у міжсесійний період. Організаційний супровід та контроль процесу змішаної форми навчання здійснює деканат фармацевтичного факультету, який надає студентам адресу навчального сайту, логіни та паролі для роботи у веб-середовищі. На веб-сторінці кафедри створено загальнодоступну електронну дошку об'яв.

Система дистанційного навчання базується на інтернет-технологіях, спрямованих на активізацію самостійної роботи студентів при вивченні дисциплін, які викладаються на кафедрі. Інформаційно-технологічна система дистанційної форми навчання забезпечується персональними

комп'ютерами, відео- та аудіотехнікою. На веб-сайті кафедри представлений комплекс навчально-методичних матеріалів, що включають навчальні плани, робочі програми, конспекти лекцій, тестові завдання, ситуаційні задачі, контрольні та курсові роботи. Дистанційне навчання доповнюється новими навчальними матеріалами: веб-лекціями, електронними навчальними підручниками і посібниками. Лекції читають викладачі кафедри у формі відео-конференцій і вебінарів. Консультації проводяться у режимі on-line викладачами кафедри згідно графіка. На веб-сайті кафедри подані алгоритми виконання практичних навиків зупинки кровотеч, надання невідкладної допомоги при різних ступенях опіків, відморожень, при укусах комах, алергічних станах. Крім того, показано навички формування наборів лікарських препаратів для аптечок першої допомоги, з метою вдосконалення знань і навичок студентів та для успішної здачі практичної частини державної атестації випускників з дисципліни «Клінічна фармація». Для студентів, котрі здобули теоретичні знання в системі дистанційної освіти, створюються умови для інтенсивного практичного навчання. Під час сесії аудиторне навчання представлене практичними заняттями, лекціями і передбачає безпосередній контакт викладача і студента. Студенти можуть навчатись у бібліотеці, навчальних класах, лабораторіях, лікувально-профілактичних закладах біля хворого з опрацюванням листків призначень і у тренінговому центрі.

Широке впровадження комп'ютерної техніки, значне збільшення кількості користувачів мережі Internet, стрімкий розвиток телекомунікацій відкривають нові можливості заочної форми навчання – впровадження дистанційних технологій.

Дистанційне навчання – це нова сходинка заочної форми освіти, на якій забезпечується застосування інформаційних технологій, заснованих на використанні персональних комп'ютерів, відео- та аудіотехніки. Для організації дистанційного навчання студентів на веб-сайті кафедри створено комплекс навчально-методичних матеріалів, що включають навчальні плани, робочі програми, конспекти лекцій, тестові завдання, ситуаційні задачі, контрольні та курсові роботи, веб-лекції, електронні навчальні підручники і посібники, лекції у формі відео-конференцій або вебінарів та консультації в режимі on-line.

Мотивацією для студентів заочної форми навчання виступає бажання вчитися заради досягнення не тільки академічної мети, а й для професійного зросту. Навчальні матеріали і прийоми вивчення дисциплін, які викладаються на кафедрі клінічної фармакології й фармакотерапії різноманітні. Активне залучення інтерактивних методів навчання розвиває пізнавальний інтерес. Проте, пізнання нового повинно спиратися на вже систематизовані знання і такі, що стали частиною наукового світогляду студента. Використання раніше засвоєних знань є однією з основних умов появи інтересу до вивчення дисциплін.

Істотним чинником формування навчальної мотивації є емоційне забарвлення змісту навчання, живе слово педагога. Під час сесії існує

безпосередній контакт викладача і студента, зокрема на практичних заняттях, лекціях, у тренінговому центрі. У міжсесійний період студенти мають можливість спілкуватись з викладачем у формі «питання-відповідь» у веб-середовищі згідно графіка.

Правильне розуміння мотивації служить необхідною передумовою продуктивної праці як студента, так і викладача. Викладач, використовуючи інноваційні методи навчання за допомогою електронних навчальних ресурсів (on-line консультації, веб-конференції, веб-лекції), активізує, цілеспрямовано розвиває і поглиблює пізнавальний інтерес до дисциплін, які викладаються на кафедрі. При цьому викладач залучає студентів до навчальної діяльності, що дає можливість проводити її у зручній для себе час та місце.

У розвитку і поглибленні пізнавальних інтересів студентів неабияке місце займають методи і прийоми самостійної роботи. До них відносяться методи роботи з підручником, довідковою літературою у розділах «Бібліотека» і «Глосарій», розв'язання тестових завдань і ситуаційних задач, виконання контрольних робіт, написання курсових і дипломних робіт, розміщених на веб-сайті кафедри.

У процесі самостійної діяльності студент повинен опанувати загальними прийомами її раціональної організації, навчитися виділяти пізнавальні завдання і вибирати способи їх вирішення, здійснювати вмілий і оперативний самоконтроль за правильністю розв'язання поставленої задачі, вносити корективи в самостійну роботу, самоудосконалювати навички реалізації теоретичних знань, аналізувати загальний підсумок роботи, порівнювати ці результати з попередніми і позначати шляхи усунення помилок у подальшій роботі.

Вагоме місце у повноцінному опануванні дисциплін, які викладаються на кафедрі, приділене вивченню практичних навиків. На веб-сайті кафедри представлені алгоритми їх виконання. Це дозволить успішно здати практичну частину державної атестації випускникам та удосконалити їх знання й уміння у подальшій професійній діяльності. До переліку практичних навиків входить алгоритм проведення серцево-легеневої реанімації, підшкірних і дом'язових ін'єкцій, закладання мазі за повіку, закапування лікарського препарату в ніс, вуха, очі, зупинка артеріальної, венозної, капілярної кровотеч, надання невідкладної допомоги при різних ступенях опіків, відморожень, укусах комах, алергічних станах, користування різними видами інгаляторів. На веб-сайті кафедри представлена методика формування наборів лікарських препаратів для аптечок першої допомоги (військової, для немовлят, водіїв, службових приміщень, подорожей, домашньої та аптечки в офісних приміщеннях). Під час сесії студенти мають кілька групових занять і можливість потренуватись індивідуально в навчально-практичному центрі, де вони відпрацьовують алгоритм виконання практичних навиків, уміння надати невідкладну долікарську допомогу при різних патологічних станах.

З метою підвищення ефективності змішаної форми навчання, по-

силення мотивації вивчення дисциплін на кафедрі клінічної фармакології і фармакотерапії, створений студентський науковий гурток. Студенти, згідно тематики гуртка, представляють підготовлений матеріал у вигляді мультимедійної презентації або навчального фільму, створюють дослідницькі проекти.

Метод проектів зорієнтований на самостійну діяльність студентів, яку вони виконують протягом певного проміжку часу і представляють на засіданні студентського наукового гуртка. Форма навчання у гуртку проводиться малими групами, об'єднаних загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві викладача та співпрацею зі студентами. Структура проекту полягає у визначенні теми дослідження, аргументації її актуальності, визначенні предмету й об'єкта, завдань і методів, методології дослідження, формулюванні гіпотез і розробці шляхів її розв'язання. У кінцевому результаті проходить захист дослідницьких проектів за допомогою мультимедійної презентації з колективним обговоренням, експертизою, висновками, висуванням нових об'єктів дослідження і виступом на студентській підсумковій щорічній науковій конференції. У процесі роботи над проектами студенти вчаться інтегрувати знання різних навчальних дисциплін, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, самостійно мислити, окреслювати розв'язання проблеми, прогнозувати результати. Студенти виробляють науково-дослідницькі вміння і навички, в результаті чого формується клінічне мислення. Однак серед гуртківців є обмежена кількість студентів заочної форми навчання, котрі активно приймають участь у роботі студентського наукового гуртка.

Можливостей і технологій для підвищення мотивації вивчення дисциплін існує безліч. Багато чинників впливають на спонукання конкретного студента до праці і навчання: інтерес до предмету, його сприйняття в цілому, загальне бажання виконувати поставлені задачі, упевненість в собі і відчуття власної гідності, так само, як і терпіння і наполегливість. І, звичайно, не всі студенти мотивовані однаковими цінностями, потребами, бажаннями. Деякі будуть вмотивовані схваленням своїх колег чи викладачів, інші – подоланням проблем. Викладач ВНЗ повинен розвивати у студентів відчуття впевненості та успішності, встановлювати важкі, але досяжні цілі, створювати атмосферу конкурентності, регулювати підбір завдань так, щоб постійно підтримувати оптимальну мотивацію до використання свого потенціалу в спонуканні студентів до навчання.

Вагомого значення дистанційне навчання набуває у професійній підготовці студентів заочної форми. Особливостями дистанційного навчання є індивідуальний процес навчання відповідно до можливості кожного студента, гнучкий графік консультацій, комплексне програмне забезпечення, застосування провідних освітніх технологій.

За допомогою електронних джерел кафедра має можливість розширити аудиторію учасників навчального процесу. Але існує потреба вирішення певних питань: відповідне технічне оснащення для постійного доступу до джерел інформації, забезпечення безпеки роботи в мере-

жі, періодичне оновлення матеріалів кафедрою, інформаційна культура всіх учасників навчального процесу.

Висновки

Застосування змішаної форми навчання для студентів заочної форми із залученням нових інформаційних технологій сприяє підвищенню ефективності та якості навчання. Змішана форма навчання забезпечує індивідуальний підхід до вивчення дисциплін, створює широкий доступ до інформації, посилює мотивацію вивчення дисциплін та відповідальність студентів.

Заняття (групові й індивідуальні) у навчально-практичному тренінговому центрі дають можливість удосконалити методику виконання практичних навиків для засвоєння умінь і навиків з дисциплін, які викладаються на кафедрі.

Активне залучення студентів до роботи студентського наукового гуртка стимулює зацікавленість і глибоке розуміння певних проблем у фармації.

Перспективою подальшого удосконалення навчального процесу за змішаною формою навчання на кафедрі клінічної фармакології і фармакотерапії є ширше впровадження нових електронних навчальних ресурсів і пошуку нових її форм.

Література

1. Вовдюк Л. В. Дистанційне навчання [Текст] / Л.В. Вовдюк // Безпека життєдіяльності. – 2018. – № 3. – С.16.
2. Галій Л. В. Впровадження дистанційної форми навчання у фармацевтичну освіту (на прикладі національного фармацевтичного університету) [Текст] / Л.В. Галій, Т.М. Серопян // Фармацевтичний часопис. – 2017. – № 3. – С.112–117.
3. Глушаченко О. Перспективи впровадження дистанційних методів навчання для студентів заочної форми навчання фармацевтичного факультету Національного медичного університету імені О.О. Богомольця / О. Глушаченко // Людинознавчі студії. Серія "Педагогіка". – 2015. – Випуск 1/33. – С.12–18.
4. Ковальчук Н. Г. Самостійна робота студентів як шлях підвищення ефективності занять [Текст] / Н.Г.Ковальчук // Магістр медсестринства. – 2015. – №2. – С. 46–51.
5. Куц О. Г. Дистанційне навчання в системі медичної освіти (перший досвід кафедри нормальної фізіології ЗДМУ) [Текст] / О.Г. Куц, В.М. Омелянчик, Г.І. Бессараб та ін. // Медична освіта. – 2017. – №4. – С. 85–89.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України № 466 від 25.04.2013 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
7. Опанасюк Ю. Дистанційне навчання як наслідок еволюції традиційної системи освіти [Текст] / Ю. Опанасюк // Вища освіта України. – 2016. – №1. – С. 49–53.

8. Паращук Т. О. Дистанційне навчання як технологія самоосвіти студента-медика [Текст] / Т.О. Паращук // Галицький лікарський вісник. – 2017. – Т.24, №3. – С. 48–49.
9. Рафальська О. О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти / О.О. Рафальська // Науковий журнал «Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво». – Луцьк, 2013. – Випуск № 11. – С. 128–133.
10. Arbaugh, J. B. A review of research on online and blended learning in the management disciplines: 1994 –2009 / J.B. Arbaugh, A. Desai, B. Rau, B.S. Sridhar // Organization Management Journal. – 2010. – № 7. –Р. 39–55.

Стаття надійшла до редакційної колегії 19.11.2019 р.

Рекомендовано до друку д.м.н., професором Цимбалістою О.Л., д.м.н., професором Няньковським С.Л.

REMOTE FORM OF EDUCATION, AS ONE OF THE METHODS OF IMPROVING MOTIVATION BY STUDENTS OF DISTANCE LEARNING

I. G. Kupnovytska, V. I. Klymenko, I. P. Fitkovska, S. M. Kalugina, O. I. Danylyuk, M. P. Vyvcharenko

*Ivano-Frankivsk National Medical University;
76018, Ivano-Frankivsk, Galytska str., 2*

The development of a modern e-learning system promotes the active introduction of distance education. The organization of a mixed form of education at the department of Clinical Pharmacology and Pharmacotherapy involves an education during the session and using the distance contact between faculty and students during the intersessional period. The information technology system of distance learning is provided by personal computers, video and audio equipment. The web-site of the department presents a set of teaching materials, including curricula, work programs, lecture notes, test assignments, situational tasks, control and individual course work. Distance learning is supplemented with new teaching materials: web lectures, e-learning textbooks and manuals. Lectures are delivered by faculty members in the form of video conferences or webinars. Consultations are conducted in the on-line mode each week at a certain time by the teachers of the department according to the schedule. The website of the department presents methods for implementing practical skills, video stories of individual urgent states on the pathology of internal organs, demonstrates sets of medicines for seven types of first aid kits to improve the students' knowledge and skills, and to successfully pass the practical part of the state certification of graduates from the discipline "Clinical pharmacy".

Key words: *distance education, e-learning, Department of Clinical Pharmacology and Pharmacotherapy, student's scientific circle.*